

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

34. De Orationis circumstantijs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

Oratio eo serè modo ad illos se habet, pro quibus offertur, quo lux ad eos, qui illuminantur, & quo vox, ad eos, ad quos perfertur: Sed vox, & lux integra ad singulos peruenit, etiam si plures sint, qui illuminantur, & plures, qui vocem auscultant. Denique, in cap. Non mediocriter, de consec. dist. 5. ex Hieronymo refertur nihil minus accipi, dum Psalmus pro multis recitatur, quam dum pro singulis decantatur. Porro alij fatentur quidem, Orationem, quod ad vim merendi, & satisfaciendi spectat, finitum effectum habere, sed quod pertinet ad vim impetrandi, infiniti effectus esse, eo quod meritum hominis, & satisfactio ex orantis studio, & affectu perpèduntur, impetratio verò ex Dei liberalitate, & munificètia existit, ac pendet.

Cæterum verior est eorum sententiã, qui oppositum tradunt, eò quod Oratio, si quidem eius pondus, & orantis affectus, & voluntas spectetur, finiti est fructus, & pretij, ergo fructus eius, dum in plures diuiditur, sit minor in singulis: & hoc locum habet in quolibet orationis effectu, siue demerito, siue de satisfactioe, siue de impetratioe sit sermo: quoniam generatim omnis effectus orationis ex parte eius, qui orat, finitus est, ut ipsius ponderi, & dignitati, & orantis studio, & affectui respondet. Est enim oratio hominis officium: at opus humanum certis finibus, ac terminis continetur inclusum. Ecclesiã item pro priuatis hominibus speciatim, pro rebus quoque peculiaribus nominatim subinde orat; cum tamen semper esset orandum pro omnibus, si tantum prodesset oratio singulis, dum pro multis offertur; quantum si pro vno solo funderetur. Et hæc est communis sententiã Theologorum, & Canonici iuris inter præter, ut testatur Conaruias in cap. Alma mater. p. 1. §. 5. num. 9. vbi citat S. Thomam, Scotum, Adrianum, Caietanum, Sotum, Medinam, Innocentium, Ioannem Andream, Abbatem, Imolã, Turrecrematam, & Nauarum.

Nec primæ sententiæ argumenta quicquã contra nos efficiunt. Ad primum enim respondemus, magnum esse discrimen inter spiritum, & spiritale bonum: nam spiritus partes non habet, ac proinde sectionem nullam patitur; at bonum spiritale, saltem quod ad eius effectum attinet, diuisionem admittit. Ad secundum: Lux, & vox natura sua æqualiter participat à pluribus: at Oratio, vim & efficaciam habet, & ex affectu orantis, & ex voluntate Dei orationes nostras gratas habentis. Orantis autem effectus certus est, & finitæ virtutis, & Deus item liberè, ut vult, orationem acceptam habet. Ad tertium: Hieronymus solum loquitur de merito, quod oratio cuiuslibet habet: mens ergo eius est, non minus mereri nos, cum pro pluribus orationem fundimus, quam si pro vno tantum eam funderemus. Deinde respondeo, Orationis impetrationem, ut sola Dei liberalitate, & munificètia nititur, non esse minorem, si oratio pro pluribus offeratur: nam æquè facile est bonum quodlibet impetrare pro centum, ac pro vno solo, si non ex ipsius orationis pondere, sed ex Dei liberalitate remeremur.

Octauo queritur, An orationis effectus sit triplex, ut quidam opinantur; nimirum, communis, proprius, siue principalis, & medius? Nonnulli

philosophantur, in oratione, & pro quolibet opere triplicem effectum inueniri. Nam si cuncta quodlibet pium opus primum omnium suo prodest auctori, mox omnibus totius Ecclesiæ membris, iuxta illud Psalmi: *Particeps ergo sum omnium timorũ re, & custodientium mandata tua; postremò illi, in cuius gratiam suscipitur.* Sic etiam Orationis proprius, vel principalis effectus est, quo iustus gratiam, & vitam æternam meretur; qui fructus solius est orantis, nec cum alio communicatur, nec in alium transfertur. Communis verò effectus est, qui omnibus Ecclesiæ membris impetratur: Medius autem is est, quem participant ij, pro quibus oratio funditur.

Cap. XXXIV.

De Orationis circumstantijs.

PRIMO queritur de tempore Orationis, An sit orandum omni tempore? Questio inde mouetur, quia Christus dixit: *Oportet semper orare, & non deficere,* & post illum Paulus: *Sine intermissione orate,* David quoque: *benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo.* His diuini testimonij olim Messaliani permoti, quos August. confutat lib. de hæresib. hæres. 57. & Epiph. hæres. 30. docuerunt semper orandum esse. At Origenes, & Glossa sic has scripturas intelligunt, ideo esse semper orandum, quatenus nunquam ab opere operando desistendum est, Dicit enim solet, semper orat, qui bene semper agit. Vnde Alexander: *Oratio, inquit, aliquando laus sumitur pro quolibet bono opere, & virtutis officio.* S. Tho. 2. 2. q. 83. a. 13. docet ideo semper orandum, quatenus nunquam est ab orationis causa cessandum. Causa autem orationis est gratia, & vitæ æternæ desiderium. Gerson: *Orandum semper, inquit, potestate, & habitu, quatenus si semper orare censetur, qui vbi semel orare cepit, nunquam ab oratione per contrariam voluntatem recedit, ita ut amplius orare cesset.* Ita Gerson intellexit eum locum. Verum nimmero Christi Domini, & Apostoli mens est, monere nos, vt crebro, ac frequenter Deum precemur, ne si longo temporis interuallo vacemus ab oratione, hostis insidijs capiamur, aut in aliud malum, & incommodum incidamus. Vfitato itaque Scripturæ more ea dicitur semper fieri, quæ sunt crebro, & statim cuiusque diei horis, etiam si intermedio tempore aliud quippiam agatur. Nã sicut Apostolus dixit semper orandum, sic etiam dixit semper gaudendum. Et tamen Salomoni ait, suo tempore ridendum, & suo tempore plangendum. Oratio itidem sine intermissione fiebat ab Ecclesiã pro Petro in carcerem coniecto; & tamen verisimile est, aliquam orantibus à pretario ne vacatione suis, Anna filia Phanael (ait S. Lucas) nũquã de templo recedebat, die, ac nocte ieiunij, & obseruationibus seruens Dominos; & tamen credibile est eã extra templũ dormisse, cibum sumpsisse, & cætera vitæ animalis munia obiuisset. Dices, perpetuo Dei auxilio egemus, ne labamur in mala, & vt lapsi resurgamus à malis, ergo semper est orandum. Respondeo, fat esse, si debita loca, & tempora orationis obseruentur, ita vt oremus, quando cumque se nobis orandi commoda obtulerit occasio. Debet autem esse oratio longa, vel breuis, pro varietate finis, tam diuturna, quantum expedit ad excitandum,

fontendum, & promouendum, pium, & religiosum mentis affectum, ne si diutius producat, incipiat esse tædio. Augustinus probat morem quorundam fratrum in Aegypto, qui crebras dicuntur funder preces, sed tamen breuissimas, & cursum, & rapum quodammodo iaculatas: ne scilicet, per productiores horas euanescat deuotio, quæ est prompta quædam, & expedita voluntas ad diuina mandata exequenda, & ad pia religionis officia obeunda. Et pariter euanescat animi intentio. Ex Augustino loco citato.

Secundo queritur, Quandonam orandi præcepto, ac lege teneamur? Inter omnes conuenit, esse præceptum orandi, idque naturalis iuris esse; quoniam ipsa recta ratio præscribit, ut Dei opem, & auxilium inuocemus, peccatorum veniam precibus efflagitemus, Dei gratiam, & cetera ad vitam æternam consequendam necessaria petamus.

Sed illud dubitatur, quandonam iure naturali precari debeamus? quod est querere, An certa tempora orationi ius naturale præscripserit? At Syluester, verbo, Oratio. q. 8. singulos hominum præcepto naturali ad orandum compelli, cum primum usuram rationis accipiunt. Deinde, quando prohibitas, & virtus cuiusque vehementer hostium incursum tentata agitur: hoc etiam tempus dicunt esse necessarium ad orandum, Angel. Oratio. nu. 20. Medin. de oratione qu. 11. Nauarr. de Horis Canon. c. 3. 14. & Ledesmi. in 4. q. 26. art. 3. Postremò, quando proximus indiget grauissimè remedio ad vitam spiritualem, vel corporalem conferuandam necessario: Vt si duo homines districtis gladijs inter se acriter pugnent, ac dimicent, & capite, ac vira, vel alteruter, vel vterque eorum periclitetur. Hoc ipsum docent Angel. Medina, Nauarrus, & Ledesmius locis supra citatis. Immo addunt his alia etiam tempora, nimirum, cum Sacramentum sumere, vel alteri conferre, aut periculosum iter ingredi instituiamus, aut grandius cum Dæmone, vel Carne certamen inimus, vel aliquod aliud negocium magni ponderis, ac momenti suscipere, & capessere cogimur. Alij etiam aliud tempus assignant, cum rem diuinam diebus dominicis, & festis audimus: putant enim isti eadem lege, qua Missæ sacrificio interesse debemus, compelli nos ad orandum, quod videntur docere Palud. 4. dist. 35. quest. 1. art. 1. Syluest. verbo, Oratio. quest. 8. Angel. in eodem verbo, Oratio. num. 20. & Nauarr. de Horis Canon. c. 3. nu. 35. & 18. Alij verò videntur hisce temporibus iuris naturalis lege nos ad orandum non adstringi; quia cum quis, inquiet, incipit esse rationis compos, satis ei est ad salutem hominum consequendam, si omne, tunc temporis, peccatum deuiter, & id boni præstet, quod ei sese tunc obtulerit. Nec item si Dæmon, vel alius quispiam improbus, ac perditus nostram virtutem tentet, & à Dei gratia, & charitate dimouere, & deijcere nos studeat, continuò sequitur, ut ad orationem confugere debeamus; cum sint etiam in promptu alia remedia, & præsidia efficacia, quibus Dæmonum, & aliorum hostium nostrorum incursum propulsare possimus. Nec rei diuinæ audiendæ præceptum nos ad orandum adigere videtur: ac proinde sentiunt iure naturali tunc nos orare oportere, cum recta ratio præscripserit aliqua necessitate urgente nos, ac pre-

mente, opus esse oratione: sicut etiam iuris naturalis præceptum de ieiunio suscipiendo, & seruando, certa, & definita tempora non habet, nisi scripto iure, aut iureiurando, vel voto cuiusque vel Superiorum mandato constituentur: nihilominus tamen cum recta ratio præcipit ob necessitatem aliquando ieiunium colendum esse, tunc iure naturali ieiunium suscipere, & agere debemus. Quid mihi in hac re videatur, dixi supra in hoc libro, cap. 10. quest. 14.

Tertio queritur, An Oratio in loco certo fundi debeat? Respondeo in hunc modum: communes, & publicæ preces per se quidem vbique vtiliter, ac salubriter olim fundi solebant, & pro rerum necessitate, & temporum difficultate offerrebantur per agros, per vrbes, & vias publicas: in ipsis etiam militum exercitijs, & nauilibus classibus, & Martyrum tempore Christiani homines in montibus, in antris, spelæis, & terræ cauernis, & in priuatis ædibus, non sacris, frequentes conuentus habebant, in quibus preces fundebant, cū nondum essent extructæ Basilicæ, nec Templà extructa. Postea verò sacræ, & publicæ ædes, Oratoria, & sacella ædificari, & pontificia auctoritate destinari, & sacrari cœperunt, in quibus res diuinæ fieret, conciones ad populum haberentur, preces communes, & publicæ funderentur: quo etiam modo in vetere Hebræorum populo extructum est templum Hierosolymitanum ad orationes, & sacrificia deputatum. Nunc igitur in huiusmodi locis Episcopi auctoritate sacratis, communes, & publicæ orationes, more, & Ecclesiæ pariter decreto offeruntur. Et reuera non solum decens est in huiusmodi locis orationes fundi, sed etiam multis de causis vtile, & fructuosum, ut ostendit S. Tho. 2. 2. q. 84. art. 3. Nam propter pontificiam consecrationem, & veram Christi in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento præsentiam, sacrarum Reliquiarum, & Angelorum præsidium, certam Dei promissionem credimus, quæ dixit: *Domus mea, domus orationis vocabitur*: Denique ob imitationem, exemplum, & communem orationem publica templa multò ad orandum, & animi, & voluntatis affectum excitandum sunt aptiora, & ad impetrandum quod petitur, efficaciora, quàm alia quælibet loca priuata.

At verò priuata, & libera preces, etiã impetratæ sint, nullum certum locum sibi determinant, ac ideo vbiuis, dummodo cæteræ circumstantiæ nõ defint, fundi possunt. De his intelligitur illud Christi: *Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora Patrem tuum in abscondito*: & *Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi*. Quæ verba enarraos Isidorus: Oratio, inquit, priuatis locis opportunis funditur, magisq; optatum impetrat, dum Deo tantum teste depromitur. Eodem quoque modo intelligitur & illud Apostoli: *Volo viros orare in omni loco, leuantes puras manus sine ira, & disceptatione, similiter & mulieres*. Vbi Glossa: In omni loco, vbiunque sum, non solum in Ecclesia. In omni loco interpretatur Nauarr. tract. de oratione, c. 4. nu. 5. mundo, non immundo, & id probat testimonio B. Ambrosij, Augustini, & S. Tho. in eum locum Pauli 1. ad Tim. 2. Ambrosius ait esse orandum in omni loco competenti, nõ in loco inopportuno, & fordido. Sed hoc intelligitur, nisi necessitas aliud requirat, ac postulet. Illud item

Matth. 21.

Matth. 6.

Psal. 102

Ioan. 4.

regij Propheta: *In omni loco dominationis eius benedic anima mea Domino; illud quoque Seruatoris nostri apud Ioannem: Veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu, & veritate. Vbi Glossa. Non in templo, non in monte hoc sed in intimo cordis templo, Dei presentia à nullo loco excluditur: & oratio exterior cum sit interioris voti, & desiderij interpret, & index, fertur sicut interior vis animi in Deum sine ordine ad certum tempus, & locum. Quare ubique locorum, siue in domo, siue in agro, siue in foro, mensa, vel lecto priuatim orare licet, seclusa aliorum offensione, modo recte alioqui fiat: Nec aliquis locus quamuis immundus, quidquid Nauarrus dixerit, priuatam orationem dedecet. Satius est, vt ibi etiam Demon nos inueniat Deum laudantes, quam otiosos: & sepius necessitate cogimur in loco immundo, & sordido priuatim orare, vt res ipsa, & ratio demonstrat in ijs, qui capti, & inclusi tenentur in locis immundis, & in alijs, qui necessitate compulsi ad loca sordida, & immunda sese contulerunt, quod etiam ipse Nauarrus concedit.*

Ceterum, quod ad orantem attinet, debet is eo loco precari, quo minus impeditur, magisque ad pietatem accenditur. Si quisquam ergo in hominum turba orare nequeat, vel id facere comode non possit, aut sine aliqua inani gloria, vel grandi mentis distractione non queat, oret in domo, vel loco alioqui secreto; nisi priuatum votum, aut Ecclesie statutum, aut Superioris mandatum aliud postulet.

Matth. 6.

Illud verò Christi: *Tu cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & reliqua: nequaquam eos condemnat, qui publicè orant, sed stultam Phariseorum ambitionem: consueuerant illi hypocritæ in synagogis, & angulis platearum stantes orare, vt ab hominibus viderentur, & pij, ac religiosi vulgò haberentur. Confutat etiam Dominus his, & illis verbis: Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate, quorumdam Gentilium errorem, qui putabant Deum quasi loco circumscriptum, in solis delubris supplicum preces audire, non alibi. Non igitur publicè templa Deo dicata condemnat Christus.*

Quartò queritur, An sint alie circumstantie orationis? Respondeo, esse. Nam in quauis oratione duo, ad minimum, se offerunt; nimirum is, qui orat, & Deus ipse, què oramus; ac propterea orantium gestus, ac motus duo potissimum designant; vnum, quod pertinet ad Deum, qui nostris precibus inuocatur; alterum ad nos, qui inuocamus. Propterea Deum vultu ad Orientem conuerso oramus; quo significatur, quemadmodum Sol, & lux, quæ inde oriuntur, quædam inter sui ordinis res obtinent principatum; lux quidem inter corporeas qualitates, Sol verò inter reliqua cæli sidera; ita Deum, ad què oratio dirigitur, res omnes procreatas immenso in æuallo post se relinquit.

Genes. 2.

Cum ad orationem stamus, ait Augustinus, ad Orientem conuertimur, vnde celum surgit, non tanquam hic habuerit Deus, quasi ceteras mundi partes deserens, qui vbiq; locorum presens est, non locorum spatij, sed presentia maiestatis; sed vt admonetur animus ad naturam excellentiorem sese conuertere. Et Damascenus ait, Deus Paradisum, non ad Occidentem, sed ad Orientem, vbi hominem finxerat, posuit: què inde ob peccatum expulit. Antiquam igitur patriam inquirentes, vultum in oratione ad Orientem conuertimus. Moyses quoque tabernaculum, velum, & propitiatorium Orientem

uersus habebat, & in Salomonis templo porta Domini Orientem respiciebat: Et Christus in Crucem altus ad Occidentem spectabat: at assumptus in celum, ad Orientem seuebatur, & sic illam apostoli adorauerunt. Ipsum igitur spectantes, ad Orientem oramus. Hæc Damascenus. Hugo Victorinus de externis Orationis ritibus, & cæremonijs scribens, sic ait: Sunt quedam in Ecclesia Sacramenta, in quibus nisi principaliter salus non consistat, ex his tamen salus arguetur, in quantum donatio exercetur: Et ex his quedam constant ex rebus, cuiusmodi sunt aqua aspersiones, susceptio cinerum, & quæ dicitur benedictio horum, cereorum, & huiusmodi. Aliqua constant ex factis, quæ sunt signum Crucis, exussatio, exorcizationes, expansio manuum, & huiusmodi. Aliqua constant ex dictis, vt Trinitatis inuocatio. Signa itidem corporalia, gestus, ac motus, qui adhibentur, suam significationem habent. Hæc ille. Ad Dei itaque maiestatem designandam pertinet, quod conuerso ad Orientem vultu oramus: quod verò orantes genua flectimus, aut stamus, aut humi prosternimur, caput aperimus, pectus tundimus, palmas expansas, aut complicatas, in altum attollimus, & alia huiusmodi facimus; ad nostri animi affectus significandos, excitandos, permouendos, & in flammados spectant: his enim motibus nos Deo submittimus, infirmitatem, ac paruitatem nostram agnoscimus, indignitatem profitemur.

Quintò queritur, An prædictæ circumstantie sub præceptum cadant? causam dubitandi præbent sacræ literæ, quæ videtur insinuare aliquid, quod præcepti vim præ se ferat. Scribit enim Paulus; *Volo viros orare in omni loco; leuantes manus, ergo in oratione atollendæ sunt manus. Et alio loco: Flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi: ergo inter orandum ponere Deo genua debemus. Respondeo, hæc sub præceptum à Christo, & Apostolis datum non venire: neque enim precipit Paulus, vt in genua supplices prostrabamur, aut manus subleuemus inter orandum: sed verbo, & exemplo monet, vt castas, & humiles preces fundamus. Neque sacri Canonès aliud de his rebus constituerunt, quàm vt ad Euangelij recitationem stetur: ad sacrosancti nominis Iesu pronunciationem caput aperiatur, vel genua inflectantur; ad versiculum, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto, assurgatur, vel caput inclinetur: vt ad communem orationem inter Pascha, & Pentecosten stantes, non proni precemur. Et hæc quidem in publica oratione quilibet Ecclesie sue ritus, & more obseruare debet. In priuata verò oratione fat est, si quis id sequatur, quod in finem, in quem animum intendit, præ cæteris vtilius fore iudicabit.*

Sextò queritur, Quid velit Christus Dominus, cum multiloquium ab oratione prohibet? attendimus: *Orantes, nolite multum loqui. Num hoc ita est accipiendum, quasi diutius, & prolixius orare, aut eandem rem sæpius virgere nefas sit? Alioqui enim, & Dominus ipse in oratione frequentius pernoctabat: & in agonia constitutus prolixius orabat: & tertio precabatur, vt à se calix traheret. De quibusdam quoq; sanctis hominibus legitur, eos diem cum nocte orando transegisse; alij verò etiam perhibentur centies interdum, & noctu quoque centies orasse: necnò & veteres illi Monachi crebris orationibus utebantur, quas iaculatorias vocabant.*

1. Tim. 2.

Ephe. 4.

Matth. 6.

Luce. 8.

1. Infr. 22.

vocabant. Respondeo, Christum Dominum prædictis verbis solum cõdemasse inane quoddam, & gentilitium in orando multiloquium. Ethnici enim suos Deos perinde precabantur, ac si essent homines erroribus, perturbacionibus, ac cæteris humanæ naturæ miserijs subiecti. quapropter ut duros, aut aliàs difficiles, blanda oratione inflecterent, absentes voce contentiore aduocare: causæ statum nescientibus aperire; aliud denique agentes cohortatione attentos reddere conabantur; ac proinde multis verbis utebantur. Vnde Elias Propheta per risum dicebat ad Prophetas Baal: *Clamate voce maiore: Deus enim est, & forsitan loquitur, aut in diuerso iorio est, aut in itinere, aut certe dormit, ut excitetur.* Clamabant ergo voce magna, & incidebant se iuxta ritum suum cultus, & lanceolis, donec perfunderentur sanguine. Dominus itaq; non omne multiloquium inhihet, sed tantum gentilitium, aut illi cognatum, ac simile. Et ideo ait: *Nolite multum loqui, sicut Ethnici faciunt.* Cuius rei causam, cur nimirum illi multa temerè verba profunderent, subiicit: *putant enim, quod in multiloquio suo exaudiantur.* quasi dicat, non alia illi de causa prolixius orat, quàm ve inuitos, auersosq; in sententiam suam pertrahant; vel ut ignaros de causis, vel indigentia suæ statu certiores faciant. Ac propterea subiungit: *Nolite ergo assimilari eis; sicut enim Pater vester, quid opus sit vobis, antequam petatis eum, quasi dicat, Vobis, qui causam agitis apud Deum, qui vbique præsens est, omniaque scit, priusquam fiant, nõ opus est multis verbis, sed ijs solum, quibus vota vestra, & desideria deprecemur, eiusque potentiam, clementiam, & misericordiam vos profiteri declaretis, & pietatis, ac religionis studium in vobis ipsis ardentius excitetis. Tunc igitur in nostris oracionibus multiloquium erit dånatum à Domino, cum Deum perinde, ac hominem in nostram sententiam pertrahere conabimur, quasi a litera nobis flecti non queat. Deinde, cum inter orandum ytemur verbis curiosè, & nimium affectatis. Absit ab oratione, scribit Augustinus, multa locutio, sed non desit multa petitio, si seruus perseruetur intentio.*

Septimò quæritur, An certa, & definita sit verborum formula, qua vti in orando debeamus? Non desuere qui crediderint, solis illis verbis, quæ Christus in Evangelio præscripsit, perpetuo esse vtendum in orationibus, ob illa eiusdem Domini verba: *Sic ergo vos orabitis.* Et Cyprianus: *Aliter, inquit, orare, quàm Christus docuit, non solum ignorantia est, sed etiam culpa.* At enim ipse Christus, & Apostoli ab eo docti, non solum dominicæ precacionis formula vti sunt inter orandum, sed etiam alia, vt patet ex Evangelio: *Pater mi, ait Christus, si possibile est, transeat à me calix iste.* Rursum: *Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi.* Item: *Pater dimitte illos, non enim sciunt, quid faciunt.* Apostoli verò sic etiam Deum precabantur: *Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende, quem elegeris ex his duobus vnum.* Ecclesia item pro rerum, ac temporum varietate varijs de more precacionibus vti consuevit. Quare cum Dominus ait: *Sic ergo vos orabitis,* aduerbium, sic, ad rerum potius petendarum, quàm ad verborum similitudinem referendum est: Vt, sic orabitur, perinde sit, ac si diceretur: *Orantes similia petitis, siue his, siue alijs verbis.* Et eodem sensu ac-

ciendum est, quod dixit Cyprianus: ipse enim, & Augustinus docuere, quicquid piè, iusteq; peti potest, hoc totum Christum Dominum in sua illa oratione complexum fuisse, ita vt nihil desiderari, aut peti queat, quod ad aliquã Dominicæ precacionis partem reuocari non possit.

Octauò quæritur, Qua lingua, quoque sermone quisque vti inter orandum debet, num Latino, num Græco, an vernaculo? Respondeo, eos, qui preces Horarias canonicas ratione Beneficij Ecclesiastici, vel Ordinis, vel Religionis publicè decantant, aut priuatim recitant, Ecclesie legibus se accommodare oportere, ac proinde in his precibus fundendis, eo sermone vti debet, qui est decreto Ecclesiæ constitutus. Qui verò priuatim, ac liberè orant, cõsultius facerent illi quidem, si ea lingua, & sermone mentem suam coram Deo effunderent, quã rectius callent; affectus enim consequitur intellectum; vbi autem nullus earum rerum, quæ petuntur, vel dicuntur, habetur intellectus, aut generalis tantum, ibi exiguus affurgit affectus; quare nisi aut lex scripta humana, aut mos gentis patrius obstat, homines literarum rudes, & ignari rectius faciunt, si precacionem dominicam, & salutationem Angelicam vernacula lingua ad discant, quam si quamuis aliam externam, vel peregrinam ad eam rem adhibeant.

Vltimò quæritur, An qui lethalius peccatis obstrictus orat, peccet? Quidam id affirmant tum de eo, qui priuatim orat, tum de illo, qui publicè precatur, quoniam indignè orat, cū sit peccato lethali pollutus. Alij verò senserunt eum, qui publicè orat, cum lethali peccato tenetur, peccare, sed non eum, qui priuatim precatur: siqui dem ratione muneris, quo publicè quis orat, debet orare absq; lethali peccato. Alij non in vniuersum id ita cõsent de eo, qui publicè orat, sed de eo, qui cum sit lethali peccato publico inquinatus, publicè orat. Sed cõmuni est sententia receptum, nullum eorum præcisè orando peccare, quoniam nec lex vlla scripta, nec ratio firma cogit, nos ita sentire; quod si peccat publicè orando, qui publicis sunt peccatis obstricti, id erit ratione offensio nis, quam præbent, non præcisè, quia orent publicè, & publicis peccatis teneantur.

Cap. XXXV.

De Oracionis necessitate.

PRIMO quæritur, Quanta sit Oracionis necessitas? Duo in hac re sunt errores extremi; nam quidam Oracionis vim, & necessitatem nimium extollunt; alij verò vsum, robur, & firmamentum illius nimium deprimunt. Messaliani, siue Psalliani, teste Augustino, censebant semper esse nobis orandum, ac tantum virium Oracioni tribuebant, vt eam solum, cæteris omnibus exclusis, ad salutem sat esse contenderent, & Diuinam prouidentiam, & ab eo ordinem constitutum precibus mutare posse faterentur. Id probabant primùm inde: *Oportet semper orare, & non desicere.* Deinde, quia homo ne cadat in mala, aut vt lapsus resurgat à malis, semper eget Diuinæ gratiæ præsidio, quæ sine precibus non impetratur. Item, quia Christus dixit: *Quicquid orantes petitis, credite, quia accipietis.*

De Hæresib. hæresis 57. ex Epiphani. cõtra Hæres. hæresis 80. Luc. 18.